

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

”Tar du hand om mig när jag är bakfull?”
En studie av könstypiska texter i tidskrifter

Emely Englund

Interdisciplinärt examensarbete inom lärarutbildningen, 15 hp
Svenska språket
Ht 2009
Handledare: Claes Ohlsson
Examinator: Maja Lindfors Viklund

Sammandrag

I uppsatsen görs en textanalys av fyra tidskriftstexter från konstypiska tidsskrifter. Med utgångspunkt i resultatet av analysen görs dessutom en didaktisk koppling där jag utifrån aktuella kursplaner för gymnasiet diskuterar om och i så fall på vilket sätt konstypiska tidningstexter kan användas i undervisning. Följande frågeställningar ligger till grund för uppsatsen: Vilka attityder, stereotyper och ideal förmedlar olika texter? Hur skiljer sig texter riktade till unga män, respektive unga kvinnor? På vilka sätt kan man arbeta med konstypiska tidningar i klassrummet?

Den tidigare forskning som uppsatsen baserar sig på behandlar bland annat sakprosa genom projektet Svensk sakprosa 1750-2000 genom Ledin (2000). För den didaktiska kopplingen har Ambjörnsson (2003) legat till grund för teorier om text och skrivpedagogik.

Primärmaterialet består av fyra texter tagna ur tidningarna *ELLE*, *Cosmopolitan*, *Kingsize* och *Moore*, och textanalysen grundar sig på den textmodell som presenteras i Hellspång och Ledin (1997). Resultatet består av analys av kontexten, texternas textuella struktur, texternas ideationella struktur, texternas interpersonella struktur samt stilen. I resultatdelen presenteras en analys av de attityder och stereotyper som texterna förmedlar samt hur texterna skiljer sig åt. Därefter diskuteras resultatet och didaktiska kopplingar görs, bland annat med hjälp av kursplanerna för de olika kurserna i ämnet svenska för gymnasiet, i diskussionsdelen.

Nyckelord för uppsatsen är: Manligt och kvinnligt, text och textanalys samt svenska och gymnasieelever.

Innehållsförteckning

	2
1. Inledning	4
2. Syfte och frågeställningar	5
3. Tidigare forskning	5
3.1 <i>Textforskning</i>	5
3.2 <i>Didaktisk-teoretiska utgångspunkter</i>	6
4. Material och metod	7
5. Resultat	9
5.1 <i>Text A.....</i>	9
5.1.1 <i>Text A, kontexten.....</i>	9
5.1.2 <i>Text A, textuella strukturer</i>	10
5.1.3 <i>Text A, ideationella strukturer</i>	11
5.1.4 <i>Text A, interpersonella strukturer</i>	11
5.1.5 <i>Text A, stilen</i>	13
5.2 <i>Text B.....</i>	14
5.2.1 <i>Text B, kontexten.....</i>	14
5.2.2 <i>Text B, textuella strukturer</i>	15
5.2.3 <i>Text B, ideationella strukturer</i>	16
5.2.4 <i>Text B, interpersonella strukturer</i>	16
5.2.5 <i>Text B, stilen</i>	18
5.3 <i>Text C.....</i>	19
5.3.1 <i>Text C, kontexten.....</i>	19
5.3.2 <i>Text C, textuella strukturer</i>	20
5.3.3 <i>Text C, ideationella strukturer</i>	20
5.3.4 <i>Text C, interpersonella strukturer</i>	21
5.3.5 <i>Text C, stilen</i>	22
5.4 <i>Text D</i>	23
5.4.1 <i>Text D, kontexten.....</i>	23
5.4.2 <i>Text D, textuella strukturer</i>	24
5.4.3 <i>Text D, ideationella strukturer.....</i>	24

	3
5.4.4 Text D, interpersonella strukturer	25
5.4.5 Text D, stilen	26
6. Diskussion	27
6.1 Diskussion av resultatet	27
6.2 Didaktisk koppling	29
7. Litteraturförteckning	32
8. Källförteckning	32

1. Inledning

I dagens samhälle finns det många tankar och åsikter kring text och vilka texter som är lämpliga att använda i undervisning. I denna diskussion finns det skilda åsikter om finkultur och fulkultur, vad som är

bra text och dålig text, vad som är acceptabelt att läsa och analysera i skolan och vad som inte är det.

I denna uppsats kommer jag att närmare studera tidskriftstexter som riktar sig till unga män och kvinnor och därefter diskutera hur man kan använda sådana texter i skolundervisning på gymnasiet. I syftet ryms frågor kring om och i så fall hur tidningstexter riktade till unga män respektive unga kvinnor skiljer sig eller liknar varandra samt didaktiska frågor kring hur man kan arbeta med könstypiska tidningstexter i undervisnings-sammanhang.

Vi kommer i kontakt med en stor mängd olika texter i vår vardag. Text omger oss överallt och det är viktigt att lära sig analysera, genomskåda och placera dessa texter i ett sammanhang. Det spelar alltså ingen roll vilken typ av text det handlar om, huvudsaken är att man lär sig se texten för vad den egentligen är: vilka syften som finns bakom texten och hur den påverkar oss. Det enda sättet att lära sig förstå text är att läsa och analysera text. Den sorts könstypiska, stereotypa tidningstext som kommer att analyseras och diskuteras i denna uppsats är typisk text som ungdomar ofta kommer i kontakt med. Detta gör det extra viktigt att ta med den i undervisningen. Att kunna analysera och diskutera vardaglig, ”fulkulturell” tidningstext är i det avseendet precis lika viktigt som att kunna analysera och diskutera dikter eller noveller.

Anledningen till att jag valt att använda texter ur ungdomsinriktade tidningar som *ELLE*, *Cosmopolitan*, *Kingsize* och *Moore* istället för texter ur tidningar som *Dagens Nyheter*, *Göteborgs-Posten* eller *Metro* beror på att jag ville studera den sortens texter som ungdomar läser och skapar sin kulturella identitet kring. Dessutom var det viktigt för mig att få med den könstypiska aspekten. Skillnaderna mellan texterna för unga kvinnor och texterna för unga män är spännande och lockar till diskussion och frågor kring dessa skillnader i sig samt varför de förekommer. Sammanfattningsvis kan man säga att uppsatsen lägger fokus på de texter som väcker känslor samtidigt som de är bekanta för elever på gymnasienivå. Dessa texter borde vara ett utmärkt underlag för undervisning.

2. Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att undersöka tidsskrifter (*ELLE*, *Cosmopolitan*, *Kingsize* och *Moore*) som riktar sig till unga tjejer respektive unga killar, och studera om och i så fall hur de skiljer sig i

tilltal, attityd och uppbyggnad. Ett delsyfte är att göra en didaktisk koppling och resonera kring hur gymnasieelever relaterar till stereotypisk, könstypisk text samt hur man kan arbeta med textbegreppet i klassrummet.

Följande frågeställningar fungerar som basis för uppsatsen:

- Vilka attityder, stereotyper och ideal förmedlar olika texter?
- Hur skiljer sig texter riktade till unga män, respektive unga kvinnor?
- På vilka sätt kan man arbeta med könstypiska texter i klassrummet utifrån kursplanerna för ämnet svenska?

3. Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer tidigare forskning kring textanalys samt didaktik att presenteras. Först kommer en genomgång av textforskning som är relevant främst för uppsatsens resultat- och analysdel, därefter kommer didaktisk-teoretiska utgångspunkter som är betydelsefulla för den didaktiska delen av uppsatsen.

3.1 Textforskning

Inom textforskningen har projektet Svensk sakprosa 1750-2000 haft betydelse för ämnet sakprosa. De texter som innefattas i begreppet sakprosa är exempelvis kulturartiklar, läroböcker, reklam och tidningstexter. Projektet Svensk sakprosa 1750-2000, som bedrivits sedan 1996, har bland annat syftet att bidra med analyser av texter som tidigare inte har ägnats någon direkt uppmärksamhet inom forskning. Här har Englund & Ledin (2003) bidragit med övergripande teorier.

En rapport från projektet Svensk sakprosa är Ledin (2000). Rapporten behandlar veckopress och paralleller kan dras till primärmaterialet månadsmagasin som ligger till grund för denna uppsats. Ledins rapport behandlar veckopressen ur ett historiskt perspektiv med fokus på dess storhetstid under 1900-talet, och syftar till att behandla vilka genrer som dominerar, hur layouten ser ut samt hur paratext används, allt med en historisk överblick. Ledins rapport har bidragit med en historisk genomgång samt gett en historisk inblick i hur och vad kvinnor respektive män läser.

3.2 Didaktisk-teoretiska utgångspunkter

Forskning på det didaktiska och pedagogiska fältet är mycket utbrett. Den forskning som ligger till grund för denna uppsats är främst Ambjörnsson (2003) som ger en inblick i kvinnliga gymnasieelevers vardag och tankar. Det finns även viss forskning kring manliga gymnasieelever, men i min uppsats studeras inte kvinnliga och manliga gymnasieelever, utan istället texter som riktar sig till kvinnor respektive män.

Lars Gustaf Andersson tar i boken *Skolan och de kulturella förändringarna* (1999) upp problematiken kring att dagens elever har möjligheten till kulturell friställning, vilket innebär att "man 'friställs' från sitt arv och sin miljö och har möjligheten att välja något nytt" (Andersson, 1999:109). Den kulturella friställningen innebär att elever inte kan ses som en homogen grupp, utan att varje elev är en individ med olika erfarenheter, åsikter och möjligheter. Dagens skola har genomgått stora förändringar. Eleven är inte densamma, läraren är inte densamma och skolan är inte heller densamma som tidigare. Detta innebär att det material som används i undervisningen måste uppfylla nya krav. Andersson tar upp detta och menar att:

Ett rimligt sätt att bearbeta frågor om kulturell identitet är att gå in i elevernas mediebruk. Det faktiska mediebruket kan då bli ett underlag för en diskussion om vem man egentligen är och vem som bestämmer vem man är. Vilka är begränsningarna för identiteten och jaget? Var hämtas förebilderna? Finns det en kärna under lökskalen? (Andersson, 1999:111).

I svenskundervisningen är det viktigt att eleverna kommer i kontakt med ett så stort och skiftande textmaterial som möjligt. Detta lär dem att identifiera en viss typ av text i relation till andra texter. Förutom denna form- och funktionsmässiga aspekt av textfunktion, kommer eleverna även i kontakt med texter som skiljer sig åt innehållsmässigt. Ju fler aspekter av det vidgade textbegreppet eleverna kommer i kontakt med, desto lättare blir det för dem att hantera nya texter. På så sätt har alla texter sin givna plats i ett klassrum. När det kommer till texter som är konstypiska, är det särskilt viktigt att eleverna har kunskapen att läsa dem, analysera dem samt att kunna sätta in dem i ett sammanhang och en kontext. Ambjörnsson tar upp texter som är konstypiskt fokuserade och påpekar:

I massmedierna finns en tydlig utveckling mot att fokusera genus, ibland med ett feministiskt maktperspektiv, men kanske oftare utan. De stora

kvällstidningarna har periodvis, sedan början av 1990-talet, lockat läsare bland annat genom speciella kvinnobilagor, 'kvinno-sidor' och unga 'arga' kvinnliga krönikörer. I morgontidningarna har kultursidorna 'uppdaterat sig' framför allt genom att satsa på unga kvinnliga feministiskt orienterade skribenter. (Ambjörnsson, 2003:267)

Man kan alltså konstatera att könstypiska texter, oberoende av politik eller åsikt, är vanliga i dagens textsamhälle. Detta innebär också att de har en legitim plats i undervisningen.

4. Material och metod

Primärmaterialet för denna undersökning består av fyra texter hämtade från oktobernumren 2009 av *ELLE*, *Cosmopolitan*, *Kingsize* och *Moore*. De första två tidskrifterna riktar sig till unga kvinnor, medan de senare två riktar sig till unga män. För enkelhetens skull kommer jag fortlöpande att referera till texterna som text A, text B, text C samt text D.

Text A är tagen ur *ELLE* som är en tidning med inriktning på mode och kändisar. Det aktuella numret består av 292 sidor, inklusive omslaget, varav 148 och en halv sida består av reklam. Tidningen ges ut internationellt, startades 1945 i Frankrike och lanserades i Sverige 1988 (*ELLE* hemsida 2009).

Text B är tagen ur *Cosmopolitan* som är en tidning med inriktning på relationer, mode och kändisar. Det aktuella numret består av 156 sidor, inklusive omslaget, varav 47 och en halv sida består av reklam. Tidningen ges ut internationellt och har funnits i olika former sedan 1886. Den nuvarande formen av tidningen har funnits sedan 1965. Tidningen startades i USA och lanserades 2001 i Sverige (*Cosmopolitan* hemsida 2009). Texten är översatt från originalspråket engelska.

Text C är tagen ur *Kingsize* som är en tidning med inriktning på hiphop (musik och musiker), mode, spel och film. Det aktuella numret består av 100 sidor, inklusive omslaget, varav 17 och en fjärdedels sida består av reklam. Tidningen startades i Sverige 2004 och ges idag ut i Sverige och Norge (*Kingsize* hemsida 2009).

Text D är tagen ur *Moore* som är ett livsstilsmagasin, med inslag av lättklädda och avklädda kvinnor, för män. Det aktuella numret består av 100 sidor, inklusive omslaget, varav 36 sidor består av reklam. Tidningen startades i Sverige 2003 (*Moore* hemsida 2009).

Valet av tidningar baserar sig på popularitet och åldersmässig fokusgrupp. Trots att de skiljer sig på flera punkter, finns det flera

gemensamma nämnare. Tanken bakom valet av tidningarna är att välja två tidningar som riktar sig till unga tjejer, och som många unga tjejer läser, samt att välja två tidningar som riktar sig till unga killar och som många unga killar läser.

Sekundärmaterialet består främst av litteratur där Hellspong och Ledin (1997) har fungerat som basis för textanalysen. Ytterligare sekundärmaterial är Ambjörnsson (2003), Andersson (1999) och Ledin (2000).

Uppsatsen har ingen generaliserande ambition då primärmaterialet är så pass litet. De slutsatser som dras är alltså inte generella, för det skulle ett mycket större material behövas.

För analysen av texterna har jag valt den analysmodell som presenteras av Hellspong och Ledin (1997) och som baseras på deras textmodell. De fem komponenter som Hellspong och Ledin presenterar i sin textmodell ligger till grund för analysen. Det är alltså komponenterna *kontexten*, *textuella strukturer*, *ideationella strukturer*, *interpersonella strukturer* samt *stilen* som kommer att studeras närmare. Denna analysmodell ger möjligheten att djupare studera texterna och relatera de olika komponenterna till varandra. Detta ger en helhetsbild då uppsatsen syftar till att inte bara behandla text som ord och meningar utan även som en social handling.

För den didaktiska delen av uppsatsen ligger litteratur med pedagogiska ansatser till grund. Jag utgår från litteratur där forskningsmaterialet baseras på kvalitativa undersökningar av gymnasieelevers tankar och åsikter, som Ambjörnsson (2003). Dessutom kommer jag att diskutera om och i så fall på vilka grunder bruket av texter av sorten konststypiska tidningstexter i undervisning stöds i kursplanerna för gymnasiekurserna *svenska A*, *svenska B* samt *svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation* (se kursplan för svenska A, svenska B och svenska C).

5. Resultat

I denna del kommer jag att presentera textanalysens resultat. Om inget annat anges så refererar alla citat till den text som behandlas. Detta innebär alltså att citat som inte är märkta exempelvis under rubriken ”5.1 Text A. *Hayden Panettiere* ”*Jag vill spela psykopat*” ur *ELLE*.” är hämtade från just den texten.

5.1 Text A. *Hayden Panettiere "Jag vill spela psykopat" ur ELLE.*

Texten är utformad som en intervju med filmaktuella skådespelerskan Hayden Panettiere. Den omfattar totalt nio sidor, varav sammanlagt två sidor består av text och sju sidor är bildmaterial.

Intervjun har funktionen av ett samtal, men i texten syns inga frågor utan endast skådespelerskans svar och uttalanden, vilket ger läsaren ett intryck av att man lyssnar på hennes privata tankar istället för att höra henne besvara direkta frågor från en journalist.

5.1.1 Text A, kontexten

Texten handlar om en känd amerikansk skådespelerska som är aktuell med både film och TV-serie. Förutom huvudtexten finns även en faktaruta om skådespelerskan. Intervjun, eller samtalet, har en stark koppling till filmen som hon har huvudrollen i och skådespelerskan har troligen ställt upp på intervjun i marknadsförande syfte. Bakom henne finns alltså en hel verksamhet. Eftersom tidningen *ELLE* vill vara aktuell och först med det senaste, passar det naturligtvis flera syften att göra en stor intervju med skådespelerskan. Eftersom tidningen främst är inriktad på mode, finns ett flertal bilder som hör till texten där skådespelerskan poserar i namngivna kläder, skor och accessoarer. Syftet med texten kan summeras i tre punkter:

- Att ge läsaren en inblick i skådespelerskans liv.
- Att visa upp skådespelerskan i vackra, moderna kläder och accessoarer.
- Att marknadsföra skådespelerskans senaste film.

De deltagare som kan tänkas medverka i kommunikationen kring texten är många. Det finns flera individer som står bakom skådespelerskan och journalisten, som var och en för sig representerar en stor grupp av människor. Skådespelerskan har en manager och ett PR-team bakom sig, som i sin tur representerar ett eller flera produktionsbolag inom både film och TV. Journalisten har en hel redaktion bakom sig, som i sin tur representerar ett förlag. Även om journalisten är personen bakom texten, är det tidningen *ELLE* som är den faktiska sändaren.

Varken i tidningen eller på hemsidan (*ELLE* hemsida 2009) finns någon beskrivning av den tänkta läsaren, alltså av mottagaren. En föreställning om en tänkt läsare är dock att det är en ung kvinna som

främst är intresserad av mode och trender, men som också tycker att det är intressant och kul att läsa om kändisar.

5.1.2 Text A, textuella strukturer

Den mest frekventa ordklassen i texten är adjektiv. Texten är deskriptiv till funktionen, och går till stor del ut på att beskriva skådespelaren och hennes liv. När hon själv kommer till tals är det med samma funktion, alltså att vara beskrivande. Adjektiven är nästan uteslutande positiva. Det förekommer också en hel del egennamn, som skådespelerskans eget namn, namn på andra skådespelare, namn på filmer och TV-serier samt namn på platser eller städer.

När det kommer till personliga pronomen är det mest frekventa ordet "hon", tätt följt av "jag". Detta faktum är föga förvånande då texten är utformad som en intervju och skådespelerskan ofta själv får komma till tals. Den vanligaste inledningen på meningar är: "Jag älskar att..." som förekommer fyra gånger och meningar som endast börjar med "Jag" är tretton till antalet.

Innehållsorden är främst adjektiv koncentrerade till ämnen som fritid, kärlek och karriär. Detta passar väl ihop med textens syfte -att presentera skådespelaren i en hanterlig helhet för läsaren. Orden är inte särskilt komplicerade eller direkt ovanliga. Detsamma gäller för fraser och meningar, de är inte komplexa och bisatser används konventionellt. Texten är typisk för sitt medium, inte för komplicerade ord och inte för intrikat meningsbyggnad.

Textens komposition är uppbyggd enligt tematiska konstruktionsnormer. Detta innebär alltså att texten behandlar olika delar av skådespelerskans liv i den ordning som de kommer, i enlighet med en form av additiv metod (Hellspong & Ledin, 1997:99) som till formen är uppräknande. Ett annat framträdande kompositionsmonster är textens kronologiska disposition. Detta innebär att innehållet är upplagt efter hur samtalet mellan skådespelerskan och journalisten fortlöper.

5.1.3 Text A, ideationella strukturer

Textens huvudämne är, som nämnts ovan, skådespelerskan Hayden Panettiere. Den tar med hjälp av många adjektiv upp skådespelerskans syn på en perfekt dag, vilken hjärtefråga hon kämpar för på sin fritid, hur hon slog igenom samt hennes tankar kring kändislivets baksidor. Texten fortsätter med ämnen som familj och kärlek, drömrollen, det

senaste projektet, hurdan hennes drömpojkvän är, osäkerheten i Hollywood, vad som är viktigt i livet och avslutas med hur ambitiös hon är. Texten kan sägas vara monotematisk (Hellspong & Ledin, 1997:120), då det tydliga makrotemat för texten är just Hayden Panettiere. Även om texten behandlar flera olika saker, så är det skådespelerskans upplevelser, erfarenheter och åsikter som är det övergripande temat.

Det huvudsakliga perspektivet i texten är det personliga. Detta visas genom perspektivmarkörer som exempelvis: ”Jag älskar att vara skådespelerska och jag har aldrig funderat på att göra någonting annat”, där läsaren förstår att det är skådespelerskans röst och hennes personliga åsikt. Andra tydliga perspektivmarkörer i texten är anföringstecken och citattecken som signalerar att det är skådespelaren själv som får komma till tals. När texten tar journalistens perspektiv är ämnet likväl skådespelerskan, och det handlar främst om fakta som var hon växte upp eller detaljer kring hennes genombrott. Ett av de få tillfällen då författarperspektivet verkligen syns är när journalisten kommenterar yttre omständigheter som detaljer i miljön eller människor som är i närheten vid intervjutillfället. Författaren kommer också med konstateranden om skådespelerskans karaktär eller utseende som: ”Eftersom Hayden är blond, söt och med en i det närmaste perfekt figur får hon ofta spela en viss typ av roller”.

5.1.4 Text A, interpersonella strukturer

Eftersom journalistens frågor inte finns explicit utskrivna i texten utan är underförstådda i svaren som skådespelerskan ger, är det svårt att peka ut särskilda sociala strategier som kan visa hur texten förhåller sig i relation till läsaren. Det är dock tydligt att skribenten använder olika förtrolighetsstrategier (Hellspong & Ledin, 1997:166) då det beskrivs hur skådespelerskan ser ut, reagerar på frågor och just vad hon faktiskt svarar, som exempelvis ”Hayden ler när jag påpekar att det på många sätt låter som om hon beskriver sig själv”. Här visar författaren alltså sin egen respons på vad skådespelaren sagt och hur skådespelaren reagerar när författaren påpekar detta. Frågorna handlar om privata ämnen och det medför en känsla av sårbarhet kring skådespelerskans person, vilket leder till att läsaren verkligen kan få känna sig privilegierad som får ta del av en autentisk pratstund.

Läsaren inkluderas inte i texten. Det finns inget implicit eller explicit tilltal. Texten är ett direkt samspel mellan journalisten och skådespelerskan där läsaren står helt utanför och får en smygitt in i

skådespelerskans privata liv. Enda gången som någon sorts referens görs till läsaren är när skådespelerskan ombeds att ge ”råd till unga tjejer som vill slå sig fram i en hård bransch” och då skådespelerskan svarar med en uppmaning till en imaginär läsare av typen: ”Jobba stenhårt med att göra dig av med din egen avundsjuka”.

Eftersom läsaren mycket sällan är direkt närvarande i texten, är språkhandlingarna (Hellspong & Ledin, 1997:161) starkt dominerade av påståenden, vilka i sin tur är övervägande positiva. Texten är alltså relativt statisk och håller sig till att beskriva en person ur ett enda perspektiv, nämligen det att hon är en stjärna. Då texten är utformad som en intervju samspelar naturligtvis språkhandlingar som konstateranden, beskrivningar och svar på frågor (som nämns ovan så är inte direkta frågor utskrivna i texten).

Den attityd som kan sägas präglar texten har inslag av flera olika dimensioner. Dessa kan sammanfattas som positiva med starka bidrag av nyfikenhet och beundran. Det signaleras bland annat med hjälp av positivt laddade adjektiv, en ambition hos journalisten att berätta så mycket som möjligt om skådespelerskan samt genom det stora antalet bilder.

Som en grundläggande del i textens positiva attityd ligger en stor mängd värdeord. Exempel på dessa är ”perfekt”, ”härlig”, ”underbart”, ”bästa vänner”, ”drömegenskaperna” och ”ännu större framgångar”. När negativt laddade ord förekommer är det för att skapa kontrast till de positiva. När skådespelaren uttalar sig negativt om någonting, exempelvis om hur osäkra unga tjejer i Hollywood är ”Hollywood är fyllt med osäkra människor, fortsätter hon. Ju snyggare en tjej är, desto mer osäker är hon”, ställs detta indirekt mot hur vacker och ambitiös skådespelerskan själv är. Dessutom blandar hon de negativt laddade orden med positivt laddade ord, som ”osäker” i kombination med ”snygg”. Värdeorden skapar en gemensam grund för texten och läsaren att stå på. Det är genom värdeorden som attityden blir som tydligast vilket medför att det är här som läsaren måste avgöra om han/hon håller med om de värderingar som texten förmedlar. Här handlar det om en person, vilket kan göra det svårt för en läsare att acceptera värderingarna. De flesta vet ju att en person aldrig kan vara så perfekt som denna kvinna faktiskt framställs som. Detta till trots, är hon en upphöjd skådespelerska med status vilket medför att hon blir mer av ett ideal än en person.

Det viktigaste textjaget tillhör skådespelerskan. Hon får ofta, genom direkt anföring, komma till tals och prata om sig själv. En annan röst tillhör journalisten eller författaren. Denna röst hänvisar aldrig till sig

själv utan konstaterar istället fakta eller vedertagna sanningar som behandlar miljön de befinner sig i, hur skådespelerskans privatliv har utspelat sig samt fäller kommentarer kring hennes utseende och karaktär. Detta uttalade textjag motsvarar alltså sändarrollen. Ett textdu finns egentligen inte förutom vid ett enstaka tillfälle då skådespelerskan yttrar sig med en uppmaning ("Jobba stenhårt med att göra dig av med din egen avundsjuka. Om känslan kommer – se dig själv i spegeln och fundera på varför du känner dig hotad"). Annars står läsaren i allra högsta grad utanför texten i en konventionell, passiv mottagarroll.

Det viktigaste textjaget (alltså skådespelerskan) får komma till tals genom direkt anföring. Det förekommer även indirekt anföring och referat av hennes yttranden. Citat förekommer också, men bara utanför huvudtexten. Citaten har en funktion av att locka till läsning och kan ses som textens godbitar. De har en paratextuell funktion, men de är fragment tagna ur huvudtexten och som alltså figurerar både i texten och som fristående citat.

5.1.5 Text A, stilen

Ser man till helheten kan de viktigaste stilmarkörerna i texten knytas till olika värdeord. Dessutom bidrar rubriker, citat och bilder till textens allmänna, övergripande stil. Texten fyller absolut sin funktion som en intervju i ett modemagasin. Den visar upp en aktuell skådespelerska i olika vackra kläder och låter läsaren få en inblick i hennes privata liv. Generellt sett kan stilen sammanfattas som enkel men genomtänkt, tillgänglig och personlig, samt engagerad och nyfiken. Den passar väl in i kontexten och har en given plats i det medium där den presenteras.

Det finns flera olika textuella drag som påverkar den övergripande stilen. Ett exempel är det faktum att texten är relativt enkel men har ett antal utsmyckande element. Det finns många beskrivande och förstärkande adjektiv som visar detta. Varken enskilda ord eller meningsbyggnad är komplicerade och det finns inga komplexa inslag i texten. Det gör att den kan karaktäriseras som relativt lättläst. Även till den övergripande textuella formen är texten ganska enkel. I intervjuavsnitten finns det ett flyt där många direkta anföringar underlättar läsandet och förståelsen.

De ideationella stildrag som påverkar texten kan sammanfattas som tydliga och exakta. Texten behandlar konkreta ämnen och faktiska skeenden. Den vill förmedla ett personporträtt och håller sig inom de ramar som detta medger.

När det kommer till interpersonella stildrag, kan man konstatera att texten är dialogisk – den är ju utformad som en intervju. I relationen till läsaren är texten på det stora hela monologisk. Läsaren har alltså ingen direkt roll i texten och tilltalas därför inte heller (med ett litet undantag). Formen är informell och personlig. Den vill ge läsaren en exklusiv inblick i någons liv och har därför en engagerad och nyfiken ton.

De kontextuella stildragen är i enlighet med forumet för texten, alltså tidningen *ELLE*. Den är allmänspråklig i sitt syfte att vara porträtterande och tillgänglig. Texten är en god representant inom sin genre och kommer inte med några avvikande element.

5.2 Text B. ur *Cosmopolitan*.

Texten, *Megan Fox – en rebell i lyxförpackning*, är utformad som en intervju med den filmaktuella skådespelerskan Megan Fox. Den omfattar fyra sidor varav sammanlagt två och en halv sida är text och en och en halv sida består av bildmaterial.

De exakta frågorna som journalisten ställer är inte utskrivna, utan texten byggs upp med hjälp av berättande och refererande partier från journalisten samt svar och berättande partier från skådespelerskan.

5.2.1 Text B, kontexten

Texten handlar alltså om en amerikansk skådespelerska som är aktuell med huvudrollen i en ny biofilm. Precis som text A om Hayden Panettiere, knyts den starkt till filmen och det är tydligt att Megan Fox ställer upp på intervjun med marknadsföring som ett viktigt syfte. Texten kommer från *Cosmopolitan*, och det ligger i deras syfte att vara aktuella och visa upp kändisar. Tidningstexten består av en ungefär lika stor mängd text- och bildmaterial. Dessutom finns det en ruta med snabbfakta, en ruta med ovanliga fakta och en halvsida som är utformad som en enkät där skådespelerskan själv har valt mellan olika svar och/eller skrivit egna svar på ett antal snabbfrågor. Syftet med texten kan sammanfattas i två punkter:

- Att ge läsaren en inblick i skådespelerskans liv.
- Att marknadsföra skådespelerskan.

Sändaren bakom texten är i första hand journalisten, men bakom henne står tidningen *Cosmopolitan* och en mycket stor verksamhet. Mottagarrollen innehas naturligtvis av läsaren, som kan vara vem som

helst men som troligtvis är en ung kvinna som är intresserad av kändisar och mode (varken tidningen eller deras hemsida [*Cosmopolitan* hemsida 2009] presenterar någon explicit bild av den tänkta läsaren). Det finns alltså ett stort antal deltagare i kommunikationssituationen.

5.2.2 Text B, textuella strukturer

En frekvent ordklass är adjektiven. Journalisten använder ofta adjektiv som är beskrivande och talande som exempelvis ”bedövande vacker”, ”iskall” och ”kontroversiella”. De är ibland känslomässigt laddade och gör texten mer levande och personlig. För övrigt är verb och substantiv dominerande. Detta är naturligt med tanke på att textens syfte är att berätta om skådespelerskans liv, hennes erfarenheter och åsikter samt återspeglar hur folk i hennes närhet ser på henne.

Eftersom texten är utformad som en intervju i grunden, finns det många personliga pronomen, främst ”jag” men även ”hon” är vanligt. Skådespelerskans eget namn förekommer också mycket ofta. Andra egennamn i texten är namn på andra skådespelare och namn på filmer.

När det gäller innehållsord är de koncentrerade till ämnen som utseende, personlighet, kärlek och sex. Orden är inte komplicerade eller långa och detsamma gäller för meningsbyggnaden. Texten passar formmässigt sett mycket väl för sitt forum och syfte.

Studerar man textens komposition och disposition närmare, kan man konstatera att den kan betraktas på olika sätt. Det första är det kronologiska. Det innebär att man ser texten som det faktiska samtal som ägde rum mellan skådespelerskan och journalisten. En annan tolkning av det kronologiska synsättet är naturligtvis att texten gör en ansats till att följa skådespelerskans liv. Ytterligare ett alternativ är temadispositionen (Hellspong & Ledin, 1997:99), där olika delar av skådespelerskans liv eller åsikter behandlas i en ordning som är tematisk i motsats till kronologisk. Just den tematiska dispositionen tar fasta på att olika aspekter av samma ämne behandlas, vilket kan tyckas stämma in på texten ifråga om man ser skådespelerskan som det själva övergripande ämnet.

5.2.3 Text B, ideationella strukturer

Huvudämnet för texten är den ovan nämnda skådespelerskan Megan Fox, och hennes person är alltså makrotemat (Hellspong & Ledin, 1997:118). Texten behandlar olika aspekter av skådespelerskan och tar avstamp i hennes utseende, hur hennes karriär började, den senaste

filmen, hur hon var som tonåring, hur hon ser på sig själv och hur hon är privat. Därefter behandlas skådespelerskans syn på kärlek och förhållanden. Precis som text A, så är text B tydligt monotematisk. Textens mikroteleman är rubricerade med relativt klara och genomskinliga underrubriker som "De där ögonen, den där munnen", "Den riktiga, osäkra Megan" och "Från oskuld till vamp".

Textens perspektiv är definitivt det personliga. Detta kan visas främst genom att ämnet helt enkelt är en person och att texten är porträtterande. Texten försöker förstå och förklara skådespelerskan, och vill dessutom gärna berätta saker som läsaren inte känner till sedan tidigare. Författaren är inte synlig i texten med ett "jag", däremot syns ett "vi" som symboliserar tidningen *Cosmopolitan* ett antal gånger. Detta författarperspektiv, som man ändå kan kalla det, kommenterar skådespelerskans utseende, refererar frågor och svar, spekulerar i olika tolkningar, siar om framtiden, beskriver händelser under intervjuens gång samt värderar olika uttalanden som exempelvis:

Det låter bisarrt men vi tror henne. Tänk på hur hon kröp ihop i soffan när den där idioten snokade omkring utanför för att ta en bild. Kanske är det där pokeransiktet och de där vansinniga sakerna som hon säger på röda mattan en försvarsmekanism? (Text B, *Cosmopolitan* 2009:30)

5.2.4 Det interpersonella

De språkhandlingar som är vanligast i texten är påståenden. Vissa av dem är naturligtvis svar och andra är frågor i påståendeform eftersom texten är utformad som en intervju. Andra språkhandlingar är förklaringar och intyganden.

Texten består till största delen av positiva språkhandlingar. Det är kring dessa som sändaren oftast använder sig av förtrolighetsstrategier i form av intima avslöjanden som: "Hon är så bedövande vacker att vi, för ett ögonblick, undrar varför vi överhuvudtaget bryr oss om män". Det "vi" som omnämns kan både tolkas som "vi, tidningen *Cosmopolitan*" eller som "vi, journalisten och läsaren". Där den andra tolkningen får mottagaren att i och med det direkta tilltalet eller det direkta inkluderandet, känna en viss samhörighet med sändaren.

Förutom att vara förtroendeskapande är textens generella attityd positiv. Denna positiva attityd är uppbyggd av flera element som nyfikenhet, kaxighet och sensualism. Det är tydligt att texten vill återge skådespelerskans utstrålning. Sändaren kan ha haft i åtanke att texten i sig skulle symbolisera sitt ämne, och att skådespelerskans energi skulle

kunna återfinnas i ordval och komposition. De bilder som hör till texten kan också sägas ha denna attityd. De är inte renodlade modebilder utan fokus ligger på skådespelerskans ansikte och det finns inget omnämnande om vilka kläder hon har på bilderna. Till den största bilden hör bildtexten: ”Sug i blicken och starka åsikter – en dödligt sexig kombination”, vilket säger något om bildens och textens ambition.

Attityden är tydligast i textens värdeord. Exempel är ”cash”, ”vacker”, ”iskall fresterska” och ”ondskefullt glitter”. Flera av värdeorden är positivt laddade. Vissa har en negativ klang men har som syfte att ge texten en kaxig eller lite hårdare attityd. Många ord är direkt kopplade till en personlig åsikt eller värdering: antingen skådespelerskans eller journalistens, vilket bidrar till den personliga appellen. För övrigt är det relativt tydligt att textens attityd ska återspegla skådespelerskans attityd.

Det textjag som förekommer tillhör skådespelerskan. Det är alltså hennes röst som kommer fram genom direkt anföring, precis som i text A. När texten talar om textjaget, är det med pronomen som ”hon”, ”henne” eller namnet ”Megan”. Ett annat textjag eller en annan röst är naturligtvis sändaren, alltså journalisten eller tidningen. Detta textjag omnämns i texten som ”vi”, ”oss” eller ”Cosmo”. Detta ”vi” omnämns i observationer eller känslouttryck som exempelvis: ”Men när vi börjar reta Megan för hennes löjligen uttalande blir vi avbrutna av hennes skratt”. Detta textjag, eller textvi, ger texten liv genom att det berättar vad som händer vid intervjutillfället samt genom att det förmedlar olika känslor som skådespelerskan väcker.

Det finns inget textdu i texten, endast ett ”du” som har samma generella funktion som ”man”, vilket syns i följande exempel: ”Om du säger åt mig att göra en sak gör jag genast det motsatta” och ”Om du har ett heterosexuellt förhållande och är kvinna så vinner du”. Trots att det inte finns något textdu som refererar till mottagaren, så gör textjagets noggranna observationer att texten faktiskt riktar sig åt någon. Även här (precis som i text A) så befinner sig läsaren utanför texten och blir som något av en voyeur, men eftersom denna text är mer mån om att ge beskrivningar och förmedla känslor än text A, så kan man ändå ana ett tänkt textdu.

Textjaget får oftast komma till tals genom direkt anföring. Det får även två andra personer som talar om skådespelerskan göra. Några få av textjagets uttalanden finns även som citat, utanför den huvudsakliga texten, och har som funktion att locka mottagaren till läsning. Ytterligare en form där textjaget, skådespelerskan, får komma till tals är genom frågeformuläret eller det ”Cosmo Quiz” som hon har fyllt i.

5.2.5 Text B, stilen

Ordval, och då främst värdeord, är de stilmarkörer som bidrar mest till den generella stilupplevelsen. Även rubriker, utvalda och placerade citat, färgsättning samt bilder bidrar till den övergripande stilen. Det bildmaterial som hör till texten är balanserat till mängden text. Bilderna har funktionen av att ge oss en bild av skådespelerskan som förstärker det intryck man får av texten (eller tvärtom om man så vill), och fokus ligger på energin hos skådespelerskan, inte på hennes kläder. På det stora hela är stilen på texten mycket funktionell för sitt syfte och forum.

Den generella upplevelsen av stildragen är att texten upplevs som lätt och ledig. Vissa slanguttryck och känsloladdade ord får den att bli ungdomlig och kaxig, men samtidigt positiv. Varken ord eller meningar är långa eller komplexa, vilket bidrar till den lediga stilen. Det passar bra med tanke på forumet och textens ämne och syfte.

När det rör sig om textens ideationella stildrag är det uppenbart att texten är konkret och exakt. Här handlar det om en människa, om skådespelerskan, och tidningen återger henne med hjälp av milstolpar i hennes karriär och liv. Faktiska namn, filmtitlar och årtal hjälper texten att få en konkret stil. Textens mål är att vara både precis och intresseväckande, vilket man åstadkommer med hjälp av fakta.

Ytterligare ett stildrag hör till det interpersonella. Eftersom texten är utformad som en intervju, dock utan explicit utskrivna frågor, är den dialogisk. Det handlar alltså om en dialog mellan journalisten och skådespelerskan. Ser man på förhållandet mellan sändaren och mottagaren, alltså mellan texten och den tänkta läsaren, kan det konstateras att texten är monologisk. Det finns inget textdu vilket betyder att det inte finns något direkt tilltal gentemot läsaren. Det man kan tänka sig är dock att texten är ”medveten” om en läsare, eftersom den så pass noggrant beskriver omständigheter, händelser och känslor. Övriga interpersonella stildrag gör texten informell, personlig och engagerad. Det är tydligt att texten vill förmedla en bild av skådespelerskan, och för att kunna göra det så måste den ta hjälp av en personlig och engagerad röst. Genom att vara utformad som en intervju är dessa stildrag med olika röster självklara i texten.

De kontextuella stildrag som är mest uppenbara, är de som är förknippade med textens forum. Texten är talspråklig och använder sig av ett ungdomsspråk vilket är funktionellt i den tidning som den presenteras i. Syftet att vara tillgänglig gör den allmänspråklig, men med

tanke på somliga ordval och uttryck är det uppenbart att det ändå finns en tänkt mottagare som kanske inte är helt allmän.

5.3 Text C. *Ison & Fille för evigt ur Kingsize.*

Texten är utformad som en intervju med den svenska rapduon Ison & Fille. Den omfattar sex sidor, varav sammanlagt två sidor består av text och fyra sidor består av bildmaterial. De frågor som journalisten ställer är explicit utskrivna och markerade i fet stil vilket ger en rubricerande funktion.

5.3.1 Text C, kontexten

Texten handlar om den svenska rapduon Ison & Fille som är aktuella med ett nytt album. Intervjun har stark koppling till den nya skivan, vilket passar väl då själva forumet är ett hiphopmagasin. Mycket av textens fokus ligger på nuet och framtiden. Detta skiljer den från text A och B, som försökte ge en kronologisk helhetsbild där intervjuobjektens historia spelade en viktig roll. Det viktigaste ämnet är alltså musiken, och det känns inte självklart att artisterna har ställt upp på intervjun i marknadsförande syfte, även om detta ändå måste finnas med som en bakomliggande orsak. Syftet med texten kan sammanfattas i tre punkter:

- Att belysa och marknadsföra en svensk aktuell rapduo.
- Att ge den nya skivan ett sammanhang för läsaren.
- Att porträttera var artisterna befinner sig i sina karriärer just nu.

De deltagare som ingår i kommunikationsprocessen kring texten är många. Sändaren kan beteckna journalisten eller redaktionen eller tidningen *Kingsize* eller hela förlaget eller verksamheten. Musikerna företräder sig själva men också sitt skivbolag. Den möjliga mottagaren av texten kan vara en ung kille, mycket intresserad av hiphop men även av mode, TV-spel och konst. På sin hemsida beskriver tidningen sig själva och sitt syfte såhär:

Kingsize håller koll på det som sker inom Skandinavisk och internationell hiphopkultur och livsstil. Kingsize är också involverade i skivsläpp, events, konserter och en rad andra projekt riktade mot hiphopscenen och ungdomar generellt. (*Kingsize* hemsida 2009)

5.3.2 Text C, textuella strukturer

Den ordklass som dominerar i texten är verb, men även substantiv är vanliga. Fokus ligger alltså på handling och händelser. I motsats till text A och B är alltså inte adjektiv den mest framträdanden ordklassen.

Eftersom texten är utformad som en intervju är personliga pronomenen många. Eftersom det är två personer som intervjuas tillsammans, så förekommer "ni", "er", "vi" och "oss". Självklart förekommer "jag" och "mig" ofta. Även egennamn är vanliga som exempelvis "Millie", "Lilla Al-Fadji", "Ison", "Fille" och "Hemmalaget". De många referenserna till kollegor och personer i de intervjuades omgivning ger innehållet ett sammanhang, men kräver samtidigt en del förkunskaper av läsaren. Detta kan dock passa en tänkt mottagare som är mycket intresserad och insatt i ämnet hiphop.

Innehållsorden är främst koncentrerade kring ämnen som rör musik, sidoprojekt och framtidsdrömmar. De är inte långa eller komplicerade och när musikerna själva får komma till tals är innehållsorden mycket talspråkliga. Detsamma gäller för meningarna som är korta och enkla.

Textens komposition bygger på en tematisk konstruktion. Detta innebär att den behandlar olika delar av samma ämne. Precis som övriga texter kan man även se kompositionen som kronologisk i den meningen att den återger det samtal som ägde rum mellan artisterna och journalisterna i en kronologisk ordning.

5.3.3 Text C, ideationella strukturer

Textens makrotema är hiphopduon Ison & Fille och de mikroteman som tas upp är hur artisterna jobbade med musik innan de blev kända, vad de har gjort sedan de släppte sitt senaste album, sin utveckling fram till idag, det kommande albumet, hur det fungerar att ha en egen studio, musik på internet, olika sidoprojekt, svensk hiphop idag, vad artisterna hade kunnat göra annorlunda i sina karriärer, relationen med varandra och slutligen planer för framtiden. Hellspong och Ledin tar upp monotematiska texter och beskriver dem som texter som behandlar ett ämne, så kallade "enämnestexter" (Hellspong & Ledin, 1997:120). Detta stämmer in på text C, om man ser rapduon Ison & Fille som huvudtemat och textens övriga utläggningar som mindre delar av detta huvudämne istället för egna, avskilda ämnen.

Emedan texten är utformad som en intervju med en person som ställer frågor och två personer som svarar, kan det konstateras att den har fler perspektiv än övriga analyserade texter, alltså text A, B, C och D, där

det endast finns en person som svarar på frågor. I denna text får alltså två personer komma till tals. Det förhöjer det personliga perspektivet eftersom det blir tydligt vem som står för vad samt vilka likheter och skillnader det finns mellan olika personers åsikter och erfarenheter.

Författarperspektivet är journalistens, och detta perspektiv blir också personligt genom det faktum att journalisten ställer personliga frågor och är engagerad i artisternas karriär. Perspektivet är dock begränsat. Journalisten reflekterar inte särskilt mycket över svaren, utan har mest rollen som en betraktare och frågeställare.

5.3.4 Text C, interpersonella strukturer

Eftersom journalistens frågor är explicit utskrivna i texten finns det en tydlig gräns mellan de olika deltagarna i texten. De språkhandlingar som journalisten står för är påståenden och frågor. De språkhandlingar som kan kopplas till övrig text (huvudsakligen artisternas uttalanden) är svar, förklaringar och konstateranden. Överlag dominerar positiva och neutrala språkhandlingar i texten, men det är svårt att se några särskilda förtrolighetsstrategier. De som finns är mellan de två artisterna som känner varandra mycket väl. Det behövs inga förklaringar eller beskrivningar dem emellan och de vet båda två vad de talar om. Till viss del kan detta dock tolkas som en förtrolighetsstrategi gentemot läsaren, eftersom det handlar om en text som både är inkluderande och exkluderande eftersom den är specialiserad på ett tydligt ämne. Är läsaren insatt fungerar den stundtals knapphändiga utläggningen om olika ämnen eller personer som en förtrolighetsstrategi.

Attityden som genomsyrar texten består av flera element: positiv, nostalgisk, kaxig och skämtsam, särskilt de delar som utgör artisternas svar och uttalanden. Studerar man den del av texten som består av journalistens frågor, kan den konstateras vara mer undrande och formell i och med de explicita frågorna. Detta förklaras av det faktum att journalisten gör ett arbete och har haft tid på sig att formulera sina frågor. Artisterna däremot, svarar spontant och fyller gärna i varandras svar. Dessutom äger intervjun rum i deras studio, vilket kan bidra till att de är mer avslappnade och öppna. Exempel på värdeord som bidrar till den allmänna attityden är: "seriösa", "bra musik", "fett kul" och "flashfesten". Denna typ av värdeord är vad Hellspong och Ledin kallar "plusord" (Hellspong & Ledin, 1997: 170) eftersom de har en positiv anstrykning.

Något ytterligare som bidrar till textens attityd är det bildmaterial som hör till. Bilderna föreställer artisterna i svartvitt. Det finns stora bilder på

deras ansikten och mindre bilder i halvfigur. Det ligger alltså inget direkt fokus på omgivning eller kläder, utan bara på artisterna som personer. Detta passar väl ihop med texten som verkar vilja vara så äkta och direkt som möjligt. Att bilderna inte är i flerfärg bidrar också till en personfokusering där varken kläder eller smycken har någon framträdande roll.

Det textjag som förekommer tillhör, i olika delar och sammanhang, tre olika personer. Det första textjaget tillhör journalisten, men det övergår sedan att genom direkt anföring växelvis tillhöra någon av artisterna. Textduet refererar till någon av artisterna när journalisten tilltalar dem, eller till journalisten när någon av artisterna tilltalar honom. Det finns inget direkt tilltal till läsaren, även om författaren är medveten om att det faktiskt finns en mottagare när han gör beskrivningar och observationer för läsarens skull.

Det är alltså genom direkt anföring som artisterna får komma till tals. Författaren gör inga referat utan låter artisterna föra sin egen talan. Det är bara som inledning och avslutning som journalisten blir framträdande, exklusive de faktiska frågorna som han ställer. Det finns ett par citat som fungerar som intresseväckande puffar för texten som exempelvis ”Jag var den som alltid var i studion även fast jag inte var så bra” och ”Vi kom bokstavligen från ingenting och jag trodde att allt skulle stanna där”.

5.3.5 Text C, stilen

Genom att studera de olika stildragen tillsammans som en helhet, går det att göra en analys av den allmänna stilen. De stilmarkörer som främst bidrar är ordval, meningsbyggnad och huvudrubrikens utformning. Självklart bidrar även bilder, färger och typsnitt. För text C kan det sägas att stilen är avskalad och stram till det yttre, men i element som just värdeord och meningar är den vardaglig, varm och skämtsam. Texten passar bra in i sitt forum och fyller sitt syfte väl.

Genom att studera de textuella stildragen kan man konstatera att den allmänna stilen är enkel och pratig. Slanguttryck används ofta. Trots detta är stilen relativt koncentrerad. Ord och meningsbyggnad är enkla och lättlästa och tack vare att journalistens frågor markerats med fet stil och att artisternas uttalande markeras tydligt med anföringstecken, är det enkelt att följa med i texten.

Beträffande de ideationella stildragen kan man konstatera att stilen är konkret och exakt. En bidragande faktor till detta är de många personnamnen och namnen på låtar och album. Ibland behandlas dock

ämnen som kan betecknas som abstrakta, som exempelvis framtiden och drömmar, och där är texten naturligtvis mer ofokuserad.

Den allmänna stilupplevelsen påverkas också av de interpersonella stildragen. Det kan diskuteras om texten är dialogisk eller monologisk (Hellspong & Ledin, 1997:206). En variant är att texten är dialogisk, vilket i så fall kan styrkas med att den är utformad som en dialog mellan journalisten och artisterna. Den andra möjligheten är att den är monologisk i och med att den inte kommunicerar med läsaren. För övrigt är den informell, personlig och engagerad.

När det kommer till de kontextuella stildragen kan man fastställa att texten är allmänspråklig. Den är alltså inte fackspråklig, men samtidigt riktar den sig till en mottagare som är insatt i ämnet och redan har en viss förkunskap. Likväl, stilen är allmänspråklig trots att ämnet kanske inte är lika allmänt.

5.4 Text D. *Hotta Lotta!* ur *Moore*.

Texten *Hotta Lotta!* är utformad som en intervju med den svenska pinup-modellen Lotta Wallin. Den omfattar åtta sidor, varav sammanlagt tre fjärdedelar av en sida består av text samt sju och en fjärdedels sidor består av bildmaterial.

Intervjun fungerar som ett samtal mellan journalisten och modellen, där journalistens frågor är explicit utskrivna och fetmarkerade.

5.4.1 Text D, kontexten

Texten handlar om den svenska pinup-modellen Lotta Wallin. Då ett av tidningen *Moore*s syften enligt utgivningstradition är att visa upp lättklädda eller avklädda modeller, ligger det egentliga fokuset inte på texten utan på bildmaterialet. Förutom huvudtexten finns det även en liten faktaruta om modellen. Syftet med texten kan sammanfattas med två punkter:

- Att visa upp modellen.
- Att låta modellens personlighet komma fram och inte bara hennes utseende.

Deltagarna i kommunikationsprocessen kring texten är journalisten eller sändaren, som i sin tur har redaktionen och hela tidningen och förlaget bakom sig, samt modellen som säkerligen har en agentur bakom sig. Mottagaren kan tänkas vara en ung man, enligt *Moore*s hemsida riktar

sig tidningen till en läsare som beskrivs på följande sätt: ”Den genomsnittlige läsaren är en köpstark 25-årig man som är oerhört intresserad av det senaste inom nöjen, mode, sport, prylar och motor” (Moore hemsida 2009).

5.4.2 Text D, textuella strukturer

Den vanligaste ordklassen i texten är verb med exempel som ”jobba”, ”resa” och ”hångla” samt statiska verb som ”vara”, ”tro” och ”bli”. Detta passar väl med textens syfte: att ge läsaren en kort och koncis idé om vem kvinnan på bilderna är samt att ge modellen en röst, om än något styrd av journalistens frågor.

Det vanligaste personliga pronomenet är ”jag”, men andra personliga pronomen som ofta förekommer är ”mig”, ”du” och ”dig”. Det förekommer dock inga egennamn förutom de enstaka ”Pamela Anderson”, ”Astrid Lindgren” och ”Colin”.

Texten innehåller inte särskilt många adjektiv, de är betydligt färre än i de övriga texterna. De som finns med förekommer främst i konventionella sammanställningar som ”snabba bilar”, ”ett långt liv” och ”galnaste sexminne”. Innehållsorden är i regel mycket enkla och behandlar ämnen som modellens syn på sig själv, sex och relationer. Meningsbyggnaden är okomplicerad.

Studerar man disposition och komposition närmare så kan man konstatera att den följer samma principer som de övriga texterna. Å ena sidan finns den tematiska dispositionen där olika ämnen behandlas underordnat det övergripande makrotemat – som i detta fall är modellen. Å andra sidan finns den kronologiska dispositionen som förutsätter att texten följer samma komposition och tidsmässiga upplägg som det faktiska samtalet mellan journalisten och modellen hade.

5.4.3 Text D, ideationella strukturer

Modellen Lotta Wallin är makrotemat för texten och de ämnen som tas upp är var hon står i sin karriär just nu, vad hon skulle vilja återfödas som, hennes tvillingsyster, hur hon är i sängen, familjedrömmar, varför hon hade velat leva på hippietiden, sex och relationer, hennes egenskaper som flickvän och slutligen en hemlighet om henne som få vet om. Dessa mikrotema behandlas mycket kortfattat, nästan varje ny fråga som journalisten ställer behandlar ett nytt ämne. Av denna anledning får frågorna, som är fetmarkerade, en rubricerande funktion.

Trots många mikroteman måste texten ändå betraktas som monotematisk då den så påtagligt handlar om en enda person.

Texten är skriven med ett syfte att försöka ge en kortfattad men samtidigt övergripande bild av vem modellen är. Perspektivet är personligt, det handlar om hur modellen ser på sig själv och hon får komma till tals genom direkt anföring. Författarperspektivet är värt att nämnas då frågorna som journalisten eller författaren ställer är så specifika och långt ifrån generella eller allmänna. Dessutom sätter författaren stundtals in sig själv i frågor, som: "Vi låtsas att jag är din kille. Ger du mig en lapdance med en annan tjej i present då?" eller "Tar du hand om mig när jag är bakfull?". Till skillnad från övriga texter startar text D direkt med intervjun och frågorna. Det finns varken introduktion eller avslutning eller någon reflektion kring modellens svar eller hennes utseende. Förutom i just själva frågorna är alltså journalisten eller författaren osynlig.

5.4.4 Text D, interpersonella strukturer

Vid studiet av interpersonella drag är det viktigt att först titta närmare på olika språkhandlingar. Text D består till kompositionen av frågor och svar, men mer ingående av påståenden, förklaringar, intyganden och invändanden. De flesta språkhandlingar är positiva, vilket passar väl med formen som är lättillgänglig och öppen.

De förtrolighetsstrategier som finns kan kopplas samman med det faktum att journalisten vill att läsaren skall få svar på sina frågor. Detta kan vara en anledning till att han ibland ställer frågor genom att ponera att han skulle vara hennes pojkvän. Frågan ser då ut så här: "Hur ofta har vi sex?", vilket gör att läsaren kan känna att det är läsarens egen fråga och att det är läsaren själv som ställer frågan. På detta sätt tas läsaren in i texten och kan lättare relatera till både texten och dess ämne – modellen.

När det kommer till attityder i texten så måste även bilderna tas med i beräkningen. Då ett av *Moore*s syften är att visa upp bilder på lättklädda eller avklädda unga kvinnor, så hör ett antal avslöjande bilder till texten. Den stora mängden bildmaterial i förhållande till textmaterial kan ge en tanke om att texten inte är det primära. Vad bilderna symboliserar är olika, men kan sammanfattas som sexuell provokation. Detsamma kan sägas om texten, men det går även att klassa den som kaxig, informell, personlig och positiv. Den vill porträttera modellen på ett sätt som bekräftar bilderna. Läsaren skall tro på bilderna av den attraktiva modellen, och där hjälper texten till genom att vara förstärkande

gentemot bildmaterialet och samtidigt ge tyngd åt det implicita påståendet att denna vackra kvinna egentligen är helt vanlig och skulle passa utmärkt som läsarens nya flickvän.

Faktorer som bidrar till den övergripande attityden är företrädesvis värdeorden. Exempel på värdeord som förekommer i texten är: "charmör", "vild", "traditionell", "älskad" och "jättebra". Orden är övervägande positiva, alltså plusord, vilket bidrar starkt till textens attityd.

Eftersom texten är utformad som en intervju, är det inte konstigt att det främsta textjaget tillhör modellen som svarar på frågor. Det finns ytterligare ett textjag, och det tillhör journalisten när han formulerar sina frågor som om han själv var modellens pojkvän. Textens du tillhör modellen, och det kommer fram i journalistens frågor eftersom han ställer dem direkt till henne: "När kommer du bli mamma?". Någon enstaka gång använder modellen "du" i sina svar och refererar då till journalisten som sin tänkta pojkvän: "Jag är mammig och tar hand om dig när du känner dig nere eller är sjuk". Det är även här som läsaren eller mottagaren kan integreras i texten. Detta du-tilltal som modellen använder kan tolkas som att hon inte bara vänder sig till journalisten personligen, utan även till läsaren som enkelt kan tänka sig in i rollen som hennes pojkvän.

Modellen får alltid komma till tals genom direkt anföring. Författaren gör alltså inga referat av det hon säger. Till textmaterialet hör även ett par citat som är placerade utanför huvudtexten. Dessa har till syfte att locka till läsning.

5.4.5 Text D, stilen

De element som bidrar mest till den allmänna stilupplevelsen är värdeord och bildmaterial. Naturligtvis finns det andra stilmarkörer som rubriker, färger och typsnitt. Rent generellt fungerar texten mycket väl i sitt forum.

De textuella stildrag som ligger till grund för den allmänna stilupplevelsen kan sammanfattas som enkla och lätta. Texten är knappast utsmyckad eller komplicerad, men den är koncentrerad och håller sig till ämnet. Även meningsbyggnaden är enkel och konventionell. Detta passar dock för både syftet och forumet. Som nämnts ovan ligger fokus primärt inte på texten utan på bildmaterialet.

För att ytterligare förstärka intrycket av stilen är det viktigt att studera ideationella stildrag. Utifrån detta kan man sammanfatta texten som mycket konkret och exakt. Det faktum att texten är kortfattad gör att det

inte ges mycket utrymme till att vara utsvävande eller abstrakt. De många frågorna är formulerade för att ge korta och koncisa svar. Syftet är att porträttera modellen ur ett antal utvalda vinklar och inte att ge henne utrymme att fritt tala om saker som hon själv väljer.

Vad gäller de interpersonella stildragen, så kan man komma till samma slutsats som vid de övriga texterna. Texten är dialogisk i den meningen att den är utformad som en intervju där två personer turas om att uttala sig. Studerar man relationen mellan texten och läsaren, måste den dock konstateras vara monologisk, eftersom läsaren inte direkt inbjuds att delta i textprocessen förutom på ett fåtal punkter där författaren eller journalisten och läsaren kan smälta samman i samma personliga pronomen. Vad som för övrigt är värt att nämna på denna punkt är att texten är informell, personlig och ibland kaxig med viss ironi. Detta kan antas bero på att författaren vill skapa en text som är underhållande och personlig, samtidigt som syftet är att göra modellen tillgänglig. Detta kan åstadkommas med hjälp av frågor som sätter modellen i underläge genom att man försöker göra sig lustig på hennes bekostnad eller genom att vara privat och få henne osäker. På detta vis blir hon objektiviserad och därmed tillgänglig för vem som helst.

Kontextuella stildrag kan rubricera texten som talspråklig. Det förekommer dock inte samma mängd slanguttryck som exempelvis i text C. Syftet med texten är att vara tillgänglig och därför måste texten vara öppen till formatet och bjuda in till enkel och lätthanterlig läsning.

6. Diskussion

I denna del av uppsatsen kommer diskussionen att presenteras. Först kommer diskussionen kring resultatet av textanalysen. Därefter presenteras didaktiska kopplingar med en diskussion kring textanalysen i förhållande till pedagogisk verksamhet.

6.1 Diskussion av resultatet

Den största skillnaden mellan texterna är den mellan dem som riktar sig till en kvinnlig målgrupp, respektive dem som riktar sig till en manlig målgrupp. De som riktar sig till kvinnor är text A och B, och de som riktar sig till män är text C och D (enligt *Moore*s hemsida har tidningen en läsarkrets som till över 80 % består av män [*Moore* hemsida 2009]). De olika texterna har naturligtvis olika inriktningar som gör att de skiljer sig åt, exempelvis har text A har inriktningen mode medan text C har

inriktningen hiphop och rent ämnesmässigt kan man konstatera att samtliga texter följer en stereotyp mall. Förutom själva inriktningen finns det ett antal skillnader som är intressanta.

Det finns olika element som är relevanta för diskussion. Studerar man först den språkliga formen, kan man fastställa det faktum att text A och B visserligen använder sig av direkt anföring, men att referat, beskrivningar och förklaringar är vanligt förekommande. Alltså är textförfattarna mer aktiva i dessa texter och porträtten av de personer som intervjuas är välarbetade. Motsatsen till detta ligger hos text C och D där de intervjuade personerna kommer till tals genom direkt anföring, men där det inte förekommer referat eller detaljerade beskrivningar av vikt från författarna. Dessa skillnader kan även kopplas till det sakförhållandet att intervjufrågor inte skrivs ut i text A eller B, medan de skrivs ut och är fetmarkerade i text C och D.

Genom de explicit utskrivna frågorna blir författarna tydliga i text C och D, men samma sak kan sägas om text A och B där författarna är synliga genom referat, reflektion och miljö- eller personbeskrivningar. När författarna är aktiva i texten som i text A och B får läsaren en känsla av att vara med. Texterna blir inbjudande och inkluderande i motsats till text C och D där läsaren är helt utanför och inte inkluderas alls. Då det finns ett ytterst litet direkt tilltal till en läsare i någon av texterna, så måste ändå text A och B räknas som mer medvetna om en mottagare då de faktiskt anstränger sig för att beskriva och förklara. Text C och D strävar istället efter att göra en klar skillnad mellan författare och intervjupersoner för att ge klarhet åt mottagaren, men bryr sig inte om att ta med läsaren in i texten.

Ytterligare element som är betydelsefulla är innehållsord och värdeord. En slutsats som kan dras efter textanalyserna är den att innehållsorden i text A och B kretsar kring ämnen som relationer och utseende, medan innehållsorden i text C och D kretsar kring karriär och sex. Studerar man värdeorden närmare, kan det konstateras att samtliga texter har värdeord som dominerande ligger på en positiv nivå. Vad som däremot skiljer texterna åt på denna punkt är att stilnivåerna på värdeorden skiljer sig åt. Exempelvis har text A en i sammanhanget hög stilnivå utan slanguttryck medan text C har en hög andel slanguttryck och därmed kan klassas som en text av lägre stilnivå.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att texterna liknar varandra på det sätt att de alla fyra är monotematiska med fokus på en eller flera personer. Alla fyra månar om att till formen vara tilltalande för en tänkt läsare, och alla fyra använder sig av värdeord och innehållsord som ger texterna sina attityder och karaktärer. Dessutom är alla texterna

uppbyggda med tematisk alternativt kronologisk disposition. Vad som skiljer texterna åt kan koncentreras kring ämnesval och författarnas närvaro i texterna. Detta innebär rent konkret att texterna som riktar sig till kvinnor behandlade skådespelerskor och fokuserade på deras liv, relationer och karriärer, medan texterna som riktade till män istället behandlade manliga artister och deras karriärer och drömmar eller kring en pinup-modell och hennes erfarenheter och tankar. I texterna som riktar sig till kvinnor fanns författarna implicit närvarande utan sina frågor utskrivna, men de förmedlade sina egna tankar och hur de såg sitt intervjuobjekt. I texterna som riktade sig till män fanns författarna explicit närvarande med sina utskrivna frågor, men däremot kom de inte fram med egna reflektioner eller observationer.

Genom textanalysens olika fokus på vad som bygger upp en text (alltså kontexten, textuella strukturer, ideationella strukturer, interpersonella strukturer samt stilen), blir det tydligt att det just är dessa beståndsdelar som tillsammans gör texterna till sociala handlingar. I samspelet med en läsare förmedlar texterna något mer än en massa ord. Bakom orden och meningarna ligger inställningar, attityder, syften, fördomar och föreställningar.

6.2 Didaktisk koppling

Det är viktigt att eleverna kan relatera till och känna igen sig i det materialunderlag som används i undervisningen och genom det analysera både texter och identitetsskapande. Ett syfte med att använda tidningstexter med könstypisk inriktning kan därmed vara att låta eleverna genom texterna analysera vilka de är eller vilka de inte är. Dessutom finns det uppenbara syftet att göra eleverna medvetna om textbegreppets problematik, vilka stereotyper och ideal man kan skapa med text samt vilka textmässiga drag man kan använda sig av för att skapa en viss sorts text. Här spelar flera strukturer en viktig roll, men exempelvis kan man fokusera på värdeord och vilka effekter de har på den aktuella texten.

I kursplanerna för svenskkurserna finns det flera punkter som tar upp text och beroende av tolkning kan man anpassa undervisning med könstypiska texter som primärmaterial till ett flertal av dem. Naturligtvis anser jag inte att denna typ av texter skall fungera som basis för all svenskundervisning, men det är viktigt att påpeka att denna typ av texter också har sin givna plats i ett klassrum. Texterna kan alltså användas med flera av kursplanernas mål som syfte, men kursmål som främst kan anses som stödjande är att eleven efter avslutad kurs i *svenska A* skall:

kunna tillgodogöra sig det väsentliga i en text som är relevant för eleven själv och för den valda studieinriktningen samt för eleven som samhällsmedborgare (Kursplan för svenska A)

samt att:

kunna tillämpa grundläggande regler för språkets bruk och byggnad samt vara medveten om skillnader mellan talat och skrivet språk (Kursplan för svenska A)

Med dessa kursmål i åtanke, kan man i klassrummet fokusera på innehåll, attityder och interpersonella strukturer, samt textuella strukturer och stil. Här fungerar texter av samma slag som de här undersökta texterna bra då det finns flera strukturella drag som är intressanta och givande att diskutera.

Studerar man kursplanen för kursen *svenska B* kan man också använda texterna med flera av målen i åtanke, men det som främst kan räknas som stödjande är att eleven efter avslutad kurs skall:

kunna göra iakttagelser av och diskutera språkliga skillnader som exempelvis kan bero på ålder, kön, yrke, uppväxtort och bostadsort (Kursplan för svenska B)

Med detta kursmål i åtanke lämpar sig jämförande arbete mellan texterna A och B med C och D, alltså mellan de kvinnligt inriktade och de manligt inriktade texterna.

Då kursen *svenska C* med tillägget *mundlig och skriftlig kommunikation* har en mer funktionell inriktning är det lättare att hitta mål i kursplanen som stödjer undervisning med tidningstexter som basis. De mål som främst kan ses som stödjande är att eleven efter avslutad kurs skall:

ha fördjupat sina kunskaper om texter och textuppbyggnad

[...]

kunna variera sitt språk med hänsyn till syfte och mottagare

[...]

kunna kritiskt granska och värdera argumentation och budskap i olika medier (Kursplan för svenska C - muntlig och skriftlig kommunikation)

Med dessa kursmål i åtanke går det att arbeta med könstypiska texter i ett klassrum på ett sätt som ger en djupare förståelse och kunskap om textanalys. Här kan eleverna arbeta mer med kritisk granskning och arbetet kan utökas eller fördjupas. En tanke är att utforma ett ämnesöverskridande temaprojekt, förslagsvis i samhällsämnet. För ytterligare stöd för att använda sig av tidningstexter i undervisning kan man hänvisa till respektive kurs betygskriterier där det finns mer explicita riktlinjer. I ämnet svenska för gymnasiet finns det tre kurser, *svenska A*, *svenska B* samt *svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation*. För att använda tidningstexter som riktar sig till ungdomar i undervisning finns det stöd i kursplanerna för de olika kurserna. Det är grundläggande att elever introduceras till och bekantar sig med en så stor mängd olika texter som möjligt för att utvidga deras textbegrepp samt att öka deras medvetenhet om språkanvändning. Det går inte att utesluta de textgenrer som kan anses vara banala, lågkulturella eller ofina. Denna typ av texter är vanliga och kan inte borträknas, därför är det också godtagbart att använda dem i undervisning. Dessutom är det viktigt att eleverna kan relatera till texterna. På detta vis fångas deras intresse och arbetet underlättas både för dem och för läraren.

7. Litteraturförteckning

Ambjörnsson, Fanny 2003. *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.

- Andersson, Lars Gustaf 1999. Kulturell identitet. I: Andersson, Lars Gustaf, Magnus Persson & Jan Thavenius (red) 1999. *Skolan och de kulturella förändringarna*. Lund: Studentlitteratur. s. 101-115
- Englund, Boel & Per Ledin (red) 2003. *Teoretiska perspektiv på sakprosa*. Lund: Studentlitteratur.
- Hellspong, Lennart & Per Ledin 1997. *Vägar genom texten – Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Kursplan för svenska A. <http://www.skolverket.se/>. Hämtad 2009-11-23.
- Kursplan för svenska B. <http://www.skolverket.se/>. Hämtad 2009-11-23.
- Kursplan för svenska C – muntlig och skriftlig kommunikation. <http://www.skolverket.se/>. Hämtad 2009-11-23.
- Ledin, Per 2000. *Veckopressens historia. Del II. Svensk sakprosa*. Lund: Institutionen för nordiska språk.

8. Källförteckning

- Cosmopolitan* 2009. Megan Fox – en rebell i lyxförpackning. *Cosmopolitan* 2009/10:28-31.
- Cosmopolitan* hemsida 2009. www.cosmopolitan.se. Hämtad 2009-12-05
- ELLE* 2009. Hayden Panettiere ”Jag vill spela psykopat”. *ELLE* 2009/10:48-56.
- ELLE* hemsida 2009. www.elle.se. Hämtad 2009-12-05.
- Kingsize* 2009. Ison & Fille för evigt. *Kingsize* 2009/4:80-85.
- Kingsize* hemsida 2009. www.kingsizemagazine.se. Hämtad 2009-12-05.
- Moore* 2009. Hotta Lotta!. *Moore* 2009/9:32-39.
- Moore* hemsida 2009. www.moore.se. Hämtad 2009-12-05.